

ЛАТИНСЬКА НАУКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ ВЕТЕРИНАРІВ

**О. А. Стукало, старший викладач
Дніпропетровський державний аграрний університет**

Розглянуто вплив латинської наукової термінології на професійне мовлення майбутніх ветеринарів. Наведено вправи, пов'язані із засвоєнням наукової термінології студентами.

Наукова термінологія, латинська мова, професійне мовлення, засвоєння термінів.

Входження України в європейський та світовий соціокультурний простір вимагає змін у підготовці фахівців. Сучасний період розвитку нашої держави відкриває широкі можливості для оновлення змісту освіти. Реформа вищої школи, зокрема її спрямованість на гуманізацію та гуманітаризацію освіти, дає можливість виконати соціальне замовлення суспільства щодо формування професійного комунікативного мовлення в майбутніх фахівців різних галузей. На думку Л. Мацько, «рівень володіння фаховою метамовою (терміносистемами, фразеологією, композиційно-жанровими формами текстотворення) та рівень мовного іміджу соціальних ролей (політика, державного діяча, керівника, вченого та ін.)» є виявом мовної культури й становлять найвищий рівень сформованості мовної особистості [4, с. 2].

Оволодіння основами будь-якої професії розпочинається із системи загальних і професійних знань, засвоєння галузевої фразеології та термінології, що сприятиме як успішному навчанню у ВНЗ, так і в подальшій професійній діяльності. «Для вільного володіння усною та писемною формами професійного спілкування студенти нефілологічних ВНЗ повинні мати чималий

активний лексичний запас фахової термінології» [6, с. 62], адже специфіка зазначеного стилю спілкування визначається насамперед значною кількістю термінів, що широко вживаються в професійно-виробничій діяльності. Так, основу професійної лексики фахівця становлять спеціальні галузеві терміни (приблизно 60 %), решта – загальнонаукова термінологія та загальнонавживані лексеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній вітчизняній лінгводидактичній та методичній літературі наявна значна кількість наукових розвідок, присвячених проблемі формування й удосконалення мовленнєвої компетенції молоді, зокрема, розробленню загальних методик формування мовної компетенції студентів (Барановська Л., Головата Л., Лучкіна Л. та ін.).

З'являються й дослідження, в яких представлені окремі види роботи з професійною термінологією (Костриця Н., Рукас Т., Тоцька Н., Януш Я. та ін.). Однак загальної системи роботи з науковою термінологією, яку можна було б застосовувати у процесі навчання студентів латинських терміносистем, поки що не розроблено.

Мета дослідження – розгляд латинської наукової термінології у професійному мовленні майбутніх ветеринарів.

Виклад основного матеріалу. Викладання будь-якої мови нині ускладнюється загальним низьким рівнем освіти та грамотності населення, що дедалі погіршується. Це здебільшого стосується молодого покоління і спостерігається у першу чергу в області володіння рідною мовою (як російською, так і українською). Протягом останнього десятиріччя викладачі вищої школи із занепокоєнням констатують зростання кількості грубих граматичних помилок, що характеризують письмові роботи наших студентів, незнання ними відмінкових питань, невміння відрізнити прикметник від дієприкметника, нерозуміння принципів узгодження прикметника з іменником тощо.

Існує багато чинників, які спричиняють зазначене становище. Серед них можна назвати і поступовий перехід освітянських закладів на українську мову, що викликає певні труднощі, враховуючи здебільшого російськомовну орієнтацію населення Східної України і незадовільне викладання мов у закладах середньої освіти, якість сучасних шкільних підручників, що становить окрему проблему. Погіршує становище те, що сучасні молоді люди практично не читають, віддаючи перевагу комп'ютеру, телевізору, магнітофону. Але якщо б вони читали, становище було б чи не гіршим з огляду на те, що пропонують нині книжкові та газетно-журнальні кіоски за змістом і грамотністю текстів.

На кафедрах іноземних мови вищих аграрних навчальних закладів становище ускладнюється новими вимогами до навчальних програм та розподілу академічних годин. Так на вивчення курсу латинської мови передбачено 72 год, з котрих на роботу в аудиторії – лише 32, а 40 год на самостійну роботу студентів. Такий розподіл часу не можна вважати доцільним, адже зазначений курс – це не курс такої дисципліни, яку студент може засвоїти самостійно, прочитавши підручник та відповівши на контрольні питання.

Тому і не передбачено лекційного курсу з латинської мови, що, як і будь-якою іншою мовою, нею можна оволодіти тільки під час лабораторних чи практичних занять. Курс латинської мови – це не просто засвоєння певних відомостей з латинської мови, це інтенсивна робота студента під керівництвом викладача для набуття вмінь використання спеціальної термінології, навичок впізнавання терміоелементів у складі різноманітних простих та складних термінів, розуміння цих термінів та похідних слів. Набуття цих вмінь та навичок можливе тільки в аудиторії, де студент багато разів вимовляє ту чи іншу морфему, пише її на дошці, чує, як її вимовляють або пишуть інші, і таким чином залишає її в своїй довгостроковій

пам'яті. Вважаємо, не варто сподіватися, що всю цю роботу він може здійснити самостійно, без керування та корекції з боку викладача.

Багаторічна практика свідчить, що і під час набуття навичок виписування рецептів у студентів виникає багато питань і ускладнень, які потребують певних зусиль з боку викладача для їх усунення. Ці питання пов'язані з назвами лікарських форм, препаратів, рослин та чіткою структурою рецепта. Слід також враховувати той факт, що студенти-першокурсники починають знайомство з латинською мовою з нуля. Лише частина їх (ті, що навчались у ліцеях, гімназіях та училищах) має деякі відомості про латинську мову. Для більшості ж ця дисципліна – *terra incognita*.

Ситуація ускладнюється тим, що останнім часом серед певної частини ветеринарних лікарів поширюється думка, що латинська мова – це застаріла дисципліна, і вивчення її в аграрних ВНЗ – це скоріше данина традиції, ніж нагальна необхідність. На жаль, наслідки цієї позиції спостерігаються і в друкованих медичних виданнях, з яких виключаються латинські терміни, що ілюструють певний термін на рідній мові. Молоді викладачі спеціальних дисциплін не застосовують латинські терміни паралельно з українськими або російськими та не вимагають від студентів обов'язкового їх знання, як це було ще десять – п'ятнадцять років тому. Ця позиція хоча і є закономірною, з огляду на зазначений вище процес загального зниження рівня культури суспільства, не може не викликати занепокоєння своєю короткозорістю. Але кому ж як не лікарям має бути відомо, що будь-яка національна медична мова пронизана латино-грецькими термінами, і студенту дуже важко сприймати спеціальні дисципліни рідною мовою без знання основ латини.

Звернемось до кількох прикладів. На перший погляд, немає потреби вчити латинською мовою, скажімо, термін *nucleus* (ядро), бо в такому вигляді він не вживається українською, але на першому ж курсі на лекціях з гістології студенти зустрічаються з терміном “перінуклеарний”, який вони не можуть зрозуміти без знання відповідних латинських морфем. Або термін “ендотелій”, в якому теж слід розуміти латинський корінь (від *tela* – тканина) та грецький префікс (*endo* – всередині). Викладач обов'язково дасть пояснення значення багатьох термінів і студент зрозуміє, про що йдеться, але коли таких термінів багато, не може бути і мови про якісне сприйняття студентами теми заняття, чи підручника, довідника, чи статті. Не кажучи вже про мову клінічних дисциплін, де на кожному кроці зустрічаємо: пенетруючий, перфоративний, ульцерогенний, вентрикулярний, соматичний, ішемічний, постгеморагічний, епігастральний тощо.

Викладачі клінічних дисциплін просто не в змозі пояснити кожне слово, яке вони вживають під час викладання матеріалу. Значення всіх цих і багатьох інших термінів студенти мають засвоїти ще на першому курсі під час вивчення латинської мови. Викладачі на практичних заняттях мають довести до автоматизму розуміння студентами латино-грецьких значущих морфем, що в сучасних умовах зробити неможливо.

Продуктивність засвоєння термінів та їх активне використання в усному та писемному латинському фаховому мовленні багато в чому залежить від системи підготовчих вправ, послідовно спрямованих як на переклад та вдумливе засвоєння термінології, так і на активізацію вмінь говоріння та слухання, необхідних для застосування цієї термінології в конкретних робочих ситуаціях.

Слід зазначити, що не варто обмежуватися лише творчими завданнями, що сприяють активному самостійному використанню термінологічної лексики відповідно до ситуації. Не менш ефективним є і вправи репродуктивного характеру, що виконують ознайомлювальну функцію, зокрема, такі:

- дати усно тлумачення фаховим термінам рідною мовою;
- дібрати терміни до запропонованих визначень;
- укласти термінологічний словничок, що стосується окремого захворювання;
- дати пояснення окремим термінам;
- утворити якомога більше термінів, використовуючи найпоширеніші терміноелементи;
- переказати матеріал попередньої лекції, звертаючи увагу на вимову та вживання фахової термінології.

Допомагають студентам відчувати специфіку понять, що вивчаються, ілюструють особливості нормативного фахового мовлення порівняно з розмовно-побутовим вправи порівняльно-зіставного типу, вправи на перекладання, що виявляють «поряд із спільними ознаками, котрі є характерними для близькоспоріднених мов, також риси своєрідні, національно специфічні» [5, с. 26]. Вправи цих типів дають змогу проаналізувати особливості виучуваних понять на різних мовних рівнях – фонетико-орфоепічному, лексико-граматичному та стилістичному. Найдоцільним для формування мовленнєвої фахової компетенції на основі науково-професійної термінології є використання текстів за фахом – невеликих за обсягом, доступних за змістом, насичених словами, стійкими словосполученнями та граматичними конструкціями, характерними для мови фаху. Тільки на рівні тексту виучувані професійні терміни постають як цілісна комунікативна система, придатна для використання в певних робочих ситуаціях.

Отже, термінологічна лексика має велике значення для науково-виробничої комунікації, сприяючи її інтелектуалізації, полегшує процес засвоєння знань та реалізації їх у подальшій фаховій діяльності, поглиблює знання студентів про ознаки понять, що вивчаються, є засобом розширення активного професійно зумовленого словникового запасу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Не дуже сприятливі умови викладання латинської мови негативно впливають на якість студентських знань, які втрачають свою фундаментальність, що поступово призводить до занепаду кращих вітчизняних традицій у сфері освіти. Тому доцільним є об'єднання зусиль викладачів латинської мови і

фахових дисциплін. Засвоєння латинської термінологічної лексики може бути ефективним при виконанні вправ репродуктивного характеру.

Список літератури

1. Барановська Л. В. Навчання студентів професійного спілкування: монографія/ Л. В. Барановська. – Біла Церква: Білоцерківський держ. аграр. ун-т, 2002. – 256 с.
2. Барановська Л. В. Теоретико-методичні основи навчання професійного спілкування студентів вищого аграрного навчального закладу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: спец.13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Л.В. Барановська. – К., 2005. – 43 с.
3. Кацман Н.Л. Методика преподавания латинского языка / Н.Л. Кацман. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 256 с.
4. Мацько Л. І. Матимемо те, що зробимо // Л. І. Мацько / Дивослово. – 2001. – № 9. – С. 2– 3.
5. Михайлюк В. О. Переклад у формуванні культури ділового мовлення // В. О. Михайлюк / Дивослово. – 1999. – № 7. – С.26– 29.
6. Тоцька Н. І. Методика роботи викладачів вищого технічного навчального закладу над українським професійним мовленням студентів // Н. І. Тоцька / Дивослово. – 2003. – № 1. – С. 62– 65.

Рассмотрено влияние латинской научной терминологии на профессиональную речь будущих ветеринаров. Приведены упражнения, связанные с усвоением научной терминологии студентами.

Научная терминология, латинский язык, профессиональная речь, усвоение терминов.

The influence of the Latin scientific terminology on professional speech of future veterinarians is examined in the article. The exercises associated with students' assimilation of scientific terminology are provided. It is stated that terminological vocabulary is important for scientific and industrial communications, contributing to its intellectualization, facilitates the process of learning and implementing them in the future professional activity, deepens students' knowledge, is a means of expanding the active professionally predefined vocabulary. It is reasonable to combine efforts of teachers of Latin and professional disciplines. Study of Latin terminology vocabulary may be effective in performing reproductive exercises.

Scientific terminology, Latin, professional speech, learning terms.